

Het verloren paradijs

Waarom is het leven zo'n geploeter? Volgens *Het oerboek van de mens* heeft het te maken met een misstap in de evolutie van de mens. Waren we maar jager-verzamelaars gebleven en hadden we ons maar nooit laten verleiden om ons te vestigen als landbouwers en veehouders. Dan zou het leven nog paradijselijk zijn. Volgens Genesis 3 is al die narigheid in het menselijk leven een straf van God. Volgens Carel van Schaik en Kai Michel is dat een verlegenheidsoplossing die alleen maar bedoeld is om het probleem te accepteren. Het lost niets op. Als men het Bijbelverhaal leest aan de hand van de moderne antropologie, kan de tekst er wel aan bijdragen om een beter zicht op het probleem te krijgen. De schrijver van Genesis heeft de klok horen luiden, maar Van Schaik & Michel weten beter dan hij waar de klepel hangt. Het komt er op neer dat we God er maar beter buiten kunnen houden.

Het bijbelse paradijsverhaal heeft echter meer te bieden en is het ook nog steeds zinvol om goed naar de rol van God te kijken. Daar word je juist wat betreft de bezinning op ons mens zijn beter van. Een mens – zo maakt Genesis ons duidelijk – is pas mens als hij samen is met een ander. En samen zijn zij beeld van God. Het staat er heel nadrukkelijk in Genesis 1:26-27 (let op de afwisseling van enkelvoud en meervoud): “God zei: ‘Laten wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken; zij moeten heerschappij voeren over de vissen van de zee en de vogels van de hemel, over het vee, over de hele aarde en over alles wat daarop rondkruipt.’ God schiep de mens als zijn evenbeeld, als evenbeeld van God schiep hij hem (enkelvoud), mannelijk en vrouwelijk schiep hij de mensen (meervoud)”. Daar voegt God nog aan toe dat zij zich moeten vermenigvuldigen en de aarde bevolken. Zo is de mens er dus om Gods scheppingswerk voort te zetten. In het Engels kun je dat helemaal mooi duidelijk maken. Via de voorplanting, “procreation” zet de mens Gods “creation” voort. Ze krijgen daarnaast volgens het tweede deel van opdracht de taak op verstandige wijze te heersen over die schepping.

Geheel terecht wordt er in *Het oerboek van de mens* de nadruk op gelegd dat Genesis laat zien dat de menselijke geschiedenis geen succesverhaal is. Het is een kwestie van vallen en opstaan. Anders dan *Het oerboek* wil ik God daarbij niet zien als degene die de mensen ten val brengt, maar eerder als degene die de mens helpt op te staan en nieuwe wegen in te slaan. Als Adam en Eva in conflict komen met God is dat niet een kwestie van goddelijke kleinzieligheid en bezitterigheid over een verboden vrucht. Het gaat hier en ook in de verhalen daarna om het belangrijke inzicht dat een mens zijn grens moet leren kennen en met problemen moet leren omgaan: een mens kan niet alles begrijpen, een mens kan niet eeuwig leven, er is verschil tussen de sexen, er is rivaliteit. Het verhaal in Genesis biedt een verklaring voor die realiteit op een manier zoals die in de tijd waarin het werd geschreven gebruikelijk was: als de som van misverstanden tussen god(en) en mensen. Dat is voor een groot deel nu achterhaald vanwege verouderde gods- en wereldbeelden. Maar er zit een andere kant aan het verhaal. Het blijft niet steken in een verleden dat je niet over kunt doen. Het geeft juist aan hoe je ermee verder kunt. Daarbij speelt God een centrale rol. Als Adam en Eva zich schamen voor hun naaktheid, geeft hij ze kleren. Als ze niet meer bij de vruchten van het paradijs kunnen, laat hij ze de aarde bewerken. Hij leert ze ook omgaan met conflicten. In *Het oerboek van de mens* wordt schande gesproken over de lichte straf die God Kaïn geeft na de moord op Abel. Maar met kan het ook zien als de beteugeling van de bloedwraak. Net zoals

heel de wetgeving die nog zal volgen Gods helpende hand is aan de mensen om er het beste van te maken in een wereld die geen paradijs is.